

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-9-73-36>

УДК 378.147.96:81.253

Греков В.О.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

РОЛЬ ЛЕКСИКОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ТА ВДОСКОНАЛЕННІ НАВИКІВ ПЕРЕКЛАДУ

Анотація. Дана стаття містить аналіз ролі такого аспекту лінгвістики, як лексикологія, у навчанні та роботі професійного перекладача. Подано графічні дані, що наочно ілюструють матеріал, причини викладання даного аспекту у ВНЗ для спеціальності «Переклад» та на факультетах лінгвістичного спрямування, а також проаналізовано на конкретних прикладах, як лексикологія становить інтерес для початківця і професійного перекладача, і чим саме. Стаття містить тлумачення базових понять та термінів, а також приклади лексикологічних одиниць, із поясненням необхідності їх вивчення саме для перекладачів. Досліджено механізм залучення лінгвістичних даних у процес перекладу. Стаття може стати у пригоді як студентам філологічних спеціальностей, так і фахівцям у галузі перекладу.

Ключові слова: мовознавство, лексикографія, лексикологія, переклад, професійний перекладач, знижена лексика, обценна лексика, вульгаризм, жаргон, арг, соціолект.

Hrekov Volodymyr

Petro Mohyla Black Sea National University

THE ROLE OF LEXICOLOGY IN STUDYING AND ENHANCING TRANSLATION SKILLS

Summary. The article features an analysis of the role of Lexicology as a linguistic aspect in the preparation and operation of a professional translator and interpreter. It contains visuals enabling the understanding of the concepts given in the article, basic reasons for lecturing the aspect at universities having “Translation and Interpreting” among their classes at foreign language departments. It also contains the analysis of basic notions of the aspect, as well as illustrative examples of various tools and the explanation of what interest they are for beginners and professional interpreters. The author deliberately chose a plain scientific style, merely describing structure of lexicology as a discipline and vocabulary as its derivative, thus proving the utter necessity of it to modern interpreters. When it comes to lexicology, as the author states, there should be no half-measures or concise studying, as, for instance, with general linguistics, psycholinguistics or other disciplines. Lexicology, being the bread and butter of any interpreter, is to be taken most seriously. That is why the article features detailed examples, giving the avid reader a possibility to comprehend the way an amateur interpreter/translator is to structure his/her vocabulary in full accordance with one’s field of expertise and personal interests. The plethora of tables used in the article below is called to facilitate a student reader the process of noting the material during the preparation for seminars and exams. The author also studied the mechanisms of outsourcing theoretical data in the process of translation and implementing it in the process of taking notes. The article may be of interest both for the students of philology and those employed in the field of translation during their first steps in the profession.

Keywords: linguistics, lexicology, lexicography, interpreting, professional translator, sociolect, vulgar tongue, jargon, argot, obscene vocabulary.

Лексикологія є лінгвістичним аспектом, обов’язковим для вивчення на філологічних факультетах, утім, саме для перекладачів вона становить значно більший інтерес, позаяк вона уможливорює здійснення перекладів швидше та з більшою якістю, тому перекладач має бути обізнаним у тих дисциплінах, що допоможуть йому швидше та краще знаходити лексичні відповідники.

Постановка проблеми. Проблемою даної статті є висвітлення того, чому лексикологія як розділ мовознавства становить особливий інтерес для початківців, професійних перекладачів та студентів спеціальності «Переклад», оскільки це допоможе студентові більш ефективно структурувати процес навчання, а фахівцеві – доповнити проміжки у наявних знаннях та структурувати їх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що лексикологія як практична дисципліна набула теперішнього розмаху лише на початку двадцятого сторіччя, власне цій темі було присвячено значну кількість публікацій, зокрема, за написання даної статті автор послуговувався низкою зарубіжних [20–29],

радянських [4; 9; 18], вітчизняних та російських [1–3; 4–8; 18–20] публікацій, серед яких варто відмітити внесок І.В. Арнольда, Найджежа Брауна та Девіда Крістала. Проте проблема полягає у тому, що жодне з цих джерел не розглядає питання ролі, що її відіграє лексикологія саме для перекладачів, ані містить відомості, корисні для перекладачів, що видаються найбільш важливими для залучення у практичну перекладацьку діяльність. Це зумовлює актуальність даної статті, скільки є недостатньо висвітленою раніше частиною проблеми.

Метою даної статті є:

– прояснити роль аспекту «лексикологія» в навчанні професійних перекладачів;

– назвати причини, з яких знання лексикологічних принципів є необхідним інструментом у роботі перекладача;

– довести необхідність вивчення перекладачем певних аспектів лексикології та практичного застосування засвоєного в процесі вивчення даної дисципліни теоретичного матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Лексикологія (від давньогрецького λέξις – слово, вислів) – *підрозділ мовознавства, що вивчає лек-*

сику мови, або її словниковий запас. Зазвичай дослідники поділяють лексикологію на загальну і конкретну, зважаючи на об'єкт її вивчення. Загальна лексикологія вивчає словниковий запас, критерії його поділу, риси, шляхи розширення і поповнення без прив'язки до певної конкретної мови. Конкретна лексикологія розглядає лексичний склад однієї відповідної мови. Лексикологія ж для перекладачів як дисципліна скоріше прикладна, ніж теоретична, має базуватися на зіставних засадах, подаючи ті чи інші відомості про слово, його риси та категорії у парі мов, якими оперує перекладач. Таким чином досягається повніше розуміння словникового запасу обох мов перекладачем, пришвидшується і уточнюється процес пошуку лексичних відповідників.

Зважаючи на те, що основним об'єктом вивчення лексикології є слово, то предметами вивчення можна виділити:

- слово та його семантику (значення);
- систему взаємовідносин між словами мови;
- історію, процеси та перспективи формування словникового запасу мови;
- функціонально-стильові розбіжності слів, що належать до різних сфер вживання;
- співвідношення лексики та явищ позалінгвістичної дійсності (культури, історії тощо).

Рис. 1. Розділи лексикології

Рис. 2. Критерії поділу лексики

Під **лексикою**, або словниковим запасом, розуміють *сукупність слів певної конкретної мови, пов'язаних між собою системою відносин та зв'язків, що має структурний розподіл і постійно поповнюється*.

Лексикологія як наукова дисципліна має достатньо розгалужену структуру, оскільки цей термін було вперше використано на позначення наукової діяльності в мовознавчій галузі в 1765 році у славнозвісній Французькій енциклопедії Д. Дідро. Як окремий розділ мовознавства вона виділилася на початку ХХ століття (рис. 1).

Лексика як об'єкт вивчення лексикології підлягає структуруванню за різними принципами. Так, зокрема, можна виділити такі критерії класифікації словникового запасу мови (рис. 2).

Дана схема дозволяє перекладачеві отримати уявлення про основні критерії поділу лексики, які можуть становити цікавість для нього як для спеціаліста прикладного характеру, оскільки кожен із зазначених вище критеріїв впливатиме на вибір перекладачем еквівалентного лексичного відповідника під час процесу перекладу. За правильного урахування зазначених вище критеріїв це може полегшити, пришвидшити та уточнити цей процес. Тепер слід зупинитися докладніше на кожному з критеріїв, розкриваючи їх зміст.

За територіальним поширенням словниковий запас членує на літературний варіант мови, загальнонародну мову та діалект.

Літературний варіант мови – це її кодифікована та стандартизована форма, це стосується як письмової, так і усної мови. Оскільки функцією мови є обслуговування комунікативних, когнітивних, естетичних та номінативних потреб людини в усіх сферах її діяльності, то літературний варіант є універсальним, уніфікованим. Серед його характеристик можна назвати також чітку граматичну структуру та стилістичну диференціацію лексичного запасу. Писемну літературну мову ми зустрічаємо у художній літературі, наукових статтях, адміністративній галузі та цілій низці сфер вживання. Усна ж спрямована на забезпечення процесу безпосереднього спілкування між носіями конкретної мови. За територіальним поширенням літературна мова покриває всю територію держави, що населена носіями певної мови, а також можливі діаспори, що наявні у зарубіжних країнах. У принципі це означає, що письмовий перекладач в основному

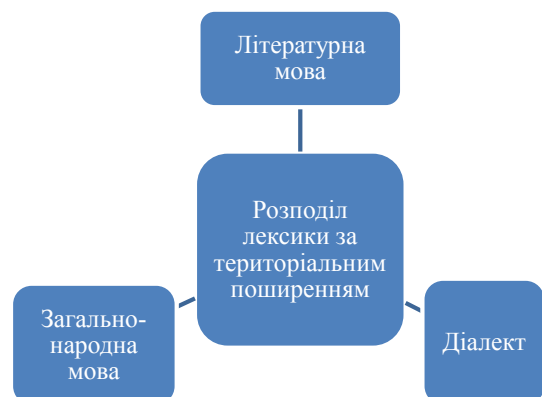

Рис. 3. Відношення між літературною та регіональними варіаціями мови

має справу з літературним варіантом мови, і значить, має бути повною мірою ознайомлений з її нормами та правилами.

Загальнонародну мову не слід плутати із літературною, оскільки це *сукупність слів, фонетичних та просодичних засобів, граматичних форм та синтаксичних поєднань, які використовують під час комунікації люди*. Утім, якщо літературна мова є повністю унормованою та кодифікованою, загальнонародна є конкретним її проявом у процесі комунікації, і тому може містити певні відхилення у вимові, застосуванні неналежних граматичних форм тощо. Проте загальнонародна мова територіально охоплює всю територію країни, де проживають її носії, тоді як **діалект** (від давньогрецького *διάλεκτος* – говірка) є різновидом мови, що використовується як засіб комунікації на певній обмеженій території. При цьому діалектові властива структурна близькість.

Діалект, як правило, містить суттєві відмінності від загальнонародного та літературного варіантів мови, зазвичай це виражається на фонетичному рівні (вимова, мелодика висловлювання), лексичному (використання діалектних слів на позначення явищ об'єктивної реальності, що вже мають стандартизовані відповідники у літературній мові) та граматичному (ненормоване використання морфемних елементів при словотворі і под). Так, наприклад, у закарпатському діалектному варіанті української мови на фонетичному рівні присутні так зване «ляльокання» (соціальний, міліціант), підвищений темп усного мовлення та інтонація речення з просодичним наголосом на останньому слові у розповідних реченнях. На лексичному рівні в цьому діалекті наявні лексеми типу «*луйтра*» – драбина, «*тісто*» – печиво, «*соленики*» – соломка, «*легін*» – підліток і под. На граматичному рівні там доволі розповсюджене відокремлення зворотного постфіксу «-ся» і винесення його у синтаксичному оформленні речення перед дієсловом: *Мушу ся мити, ся збирати і бігти до роботи*. Діалектна мова зазвичай існує в усному варіанті, проте у випадку навмисності її графічно зображають відповідно до її наявного фонетичного варіанту. Діалектні варіанти мовлення становлять проблему для перекладачів, оскільки іноді буває важко зрозуміти носіїв того чи іншого діалекту як акустично (невична мелодика мовлення, швидкий темп), так і лексично (невідомі лексика). Загальним правилом, утім, є таке, що перекладач має перекладати діалект загальнонародною мовою, за винятком тих випадків, коли носій не знайомий з відповідником у літературній мові.

За соціальною групою словниковий запас мовлення поділяють на так звані соціолекти. Під **соціолектом** розуміємо *сукупність мовленнєвих (зазвичай лексичних, та стилістичних, аніж граматичних та фонетичних, як у випадку з діалектом) особливостей, що є характерними для комунікації між членами певної соціальної групи*. Це може бути вікова група, професійна, субкультура. За типами соціолекти поділяють на жаргон, сленг, арго та просторіччя.

Арго (від французького *argot*) є соціолектом, яким спілкуються представники соціально закритої групи осіб, незалежно від їх професії.

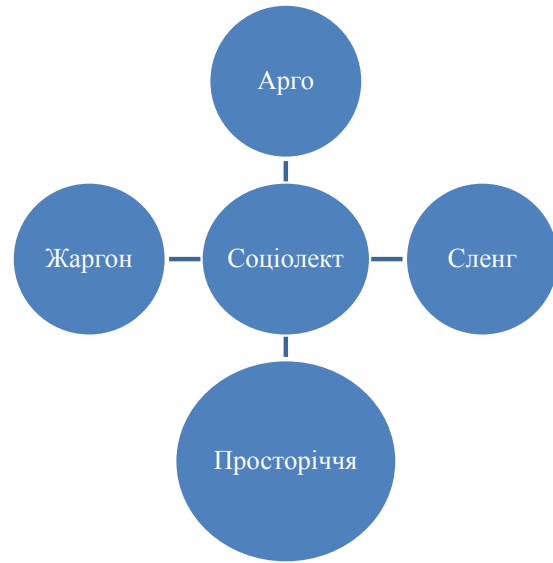

Рис. 4. Структурний поділ соціолектів

Основними характеристиками арго є специфічність лексики та слововживання при використанні фонетичної та граматичної систем загальнонародної мови. Доволі часто арго класифікують як мову ворів, волоцюг, інших декласованих об'єктів суспільства. Інші притримуються думки, що арго слід ототожнювати з поняттям «тайна мова». Стовідсотковими характеристиками арго в усіх мовах є такі:

- його призначенням є ускладнення комунікації для розуміння її лише членами певних суспільних угруповань;
- лексичний склад містить специфічні терміни, незрозумілі більшості мовців, що володіють загальнонародним варіантом;
- арго не є повноцінним варіантом мови, який можна застосовувати при щоденній комунікації, тому його застосування все ж є ситуативним і зумовлене комунікативним контекстом.
- арго в тому чи іншому варіанті притаманне кожній конкретній мові в силу того, що людям з різних причин притаманно утворювати закриті соціальні угруповання із модифікованими або шифрованими засобами комунікації.

Зразком типового арго на території колишнього Радянського Союзу можна назвати **феню**, як спершу називали мову волоцюг, що торгували дрібним крамом в епоху Середньовіччя і створили на основі морфології загальнонародної мови власну говірку, аби використовувати її «не про чужі вуха». Пізніше, в XIX-XX століттях і нині, цей соціолект було взято на озброєння кримінальним елементом, він запозичив певну кількість слів з діалектів, до носіїв яких належали в'язні, зокрема – значною частиною – лексика фені завдячує ідишу. Аналогом фені в німецькій мові є так званий *Kokumloschen*, або *Chochemer Loschen*, створений на основі німецької та ідишу, що був з XIV і до початку XX століть розповсюджений серед ворів, жебраків, волоцюг и циган.

Для перекладача арго становить великі труднощі, оскільки навмисне створення цього варіанту мови як таємного означає, що лексичні одиниці не завжди підлягають розшифруванню шляхом морфемного аналізу або застосування мовленнє-

вої логіки. Такі слова, як «*балагас*» – цукор або солодоші, «*базлати*» – розмовляти, «*артилерія*» – воші, або фразеологічні словосполучення типу «*пустити квас*» – поранити; «*працювати на суніцю*» – усипляти жертву снодійним, аби обікрасти її; «*здерти лопатника*» – вкрати гаманець – не можуть бути перекладені описовим способом, про їх значення практично неможливо здогадатися перекладачеві, не знайомому з даним варіантом аргю. На щастя, ситуацій, у яких перекладачеві доведеться стикатися із представниками закритих соціальних груп, небагато. Припустимо, перекладачеві заплатили за переклад на сентиментальній зустрічі двох кримінальних авторитетів, українського та німецького. Закономірне питання українця «*де і за що строк мотав?*» правильно перекласти німецькою фенею як «*Warum und wo hast du die Tüte gedreht?*». Утім, це означає, що перекладачеві слід або мати знання даного аргю, або створити для себе глосарій перед самим процесом перекладу.

Жаргон (від фр. jargon), на відміну від аргю, це соціолект, що використовується групою людей, об'єднаних певною професійною чи віковою ознакою або родом діяльності. Жаргон також відрізняється від літературної мови наявністю специфічної лексики та фразеології, а також незвичним вжитком засобів деривації (словотвору). До характеристик жаргону відносимо такі:

- використання значною за обсягом відкритою до вступу соціальною групою людей;
- відсутність власної фонетичної та граматичної системи;
- наявністю значного пласту специфічної лексики;
- побудова лексики на основі переосмислення та метафоризації існуючого словникового складу мови.

Прикладами професійних жаргонів може бути жаргон військових («*двохсоті*» – мертві, «*трьохсоті*» – поранені, «*барбухайка*» – вантажний мікроавтобус або легка вантажівка, що використовувалася військами Афганістану під час

збройного конфлікту з СРСР; «*душмани*» – власне солдати афганських військ під час того самого конфлікту), робітників будівельної та ремонтної сфери («*шведік*» – розвідний ключ, «*жабка*» – газовий ключ, «*сож*» – рідина для змащення трубонарізного станка, «*гребінка*» – пульт регулювання тиску та температури гідравлічних теплих підлог, «*равлик*» – спосіб укладки труб у гідравлічних теплих підлогах; «*штробити*» – пробивати отвори у твердій породі, стінках, підлогах та стелях конструкцій з каменю тощо), фотографів («*башмак*» – спосіб кріплення спалаху до корпусу фотоапарата, буває «*холодним*» та «*гарячим*»), «*фольга*» – сформований з світловідбивальної плівки екран, «*ТФПішка*» – безкоштовна фотосесія, «*гастролі*» – весільна або виїзна професійна фотосесія та ін. З жаргоном перекладач стикається набагато частіше, ніж з аргю, оскільки до відкритих соціальних груп належать набагато більша кількість людей, при чому під час звичайного спілкування вони активно вживають жаргонізм. З ними перекладач може зіткнутися під час перекладу інтерв'ю, діалогів, неформальних зустрічей, телефонних розмов тощо.

Сленг називають набір особливих слів або нових значень для слів, що вже існують, що вживаються у спілкуванні певних соціальних груп людей (професійних, вікових, статусних і т.д.). Отже, сленг для жаргону – як словниковий запас для мови.

Поняття «сленг» часто змішують із такими поняттями, як жаргон та просторіччя, проте ми пропонуємо доволі просту класифікацію розбіжностей між цими соціолектами, що дозволить уникнути плутанини.

Наступним критерієм, що відіграє роль у типологізації лексики для перекладача, є частотність вжитку лексики, за якою її поділяють на активну і пасивну.

Активною лексикою називають таку, що знаходиться в постійному вжитку переважною більшістю носіїв літературної мови. **Пасивна лексика** або вийшла з ужитку з певних при-

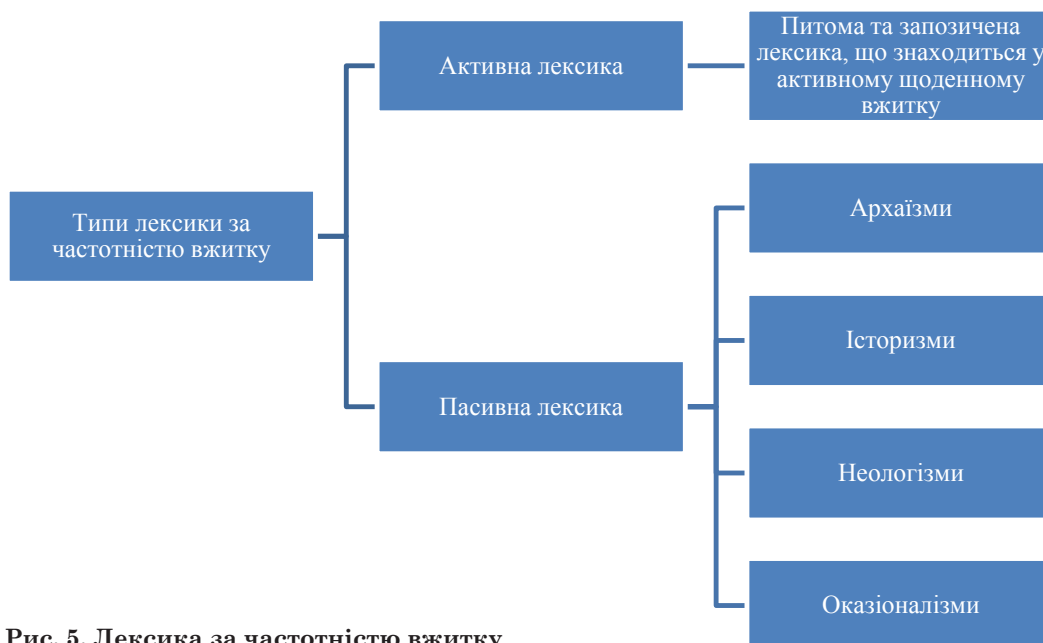

Рис. 5. Лексика за частотністю вжитку

чин, або ще не набула потрібного для переходу в активну категорію поширення.

Поділ лексики за історичною перспективою подає класифікацію лексики на архаїзми, історизми та неологізми. **Архаїзми** (від давньогрецького *αρχαῖος* – *первісний, стародавній*) називають лексику, яка, вийшовши із сучасного традиційного слововживання, була замінена іншим словом, своїм синонімічним аналогом. Так, слово «аероплан» (англійського походження, початок XX століття) було у другій половині XX століття замінено на «літак», що використовується у сучасній мові. Під **історизмом** розуміють слово або словосполучення, що повністю відійшло у пасивний словник тієї чи іншої мови, не маючи еквіваленту позначуваного поняття у її сучасному варіанті (кавалерія, пікінер, кольдкрем). Неологізмом називають слово або словосполучення, що увійшло до складу запасу активного слововживання порівняно нещодавно, але вже має активне використання великою кількістю носіїв (в іншому випадку є так звані авторські неологізми, що використовуються у творчості одним або кількома індивідуумами). Сьогодні неологізмами можна назвати слова типу «*тоскай-питися*», «*ретвітнути*», «*спінер*». Неологізми з'являються у мові щодня, проте не всі з них потрапляють у словники саме через їх недостатню поширеність у повсякденному мовленні. Архаїзми, історизми та неологізми можуть трапитися перекладачеві в художніх текстах, публіцистиці та спеціалізованих періодичних виданнях.

Оказіоналізм є явищем нерегулярним у мові, і зрідка входить до загальноновживаної лексики або словникового запасу великої кількості мовців. Це *мовленнева одиниця, утворена за морфологічними принципами, притаманними даній мові, що існує лише у певному конкретному прояві та контексті*. Такі слова або вислови є створеними навмисне, і зазвичай несуть певний підсилювальний ефект, окрім фактичної інформації. Часто оказіоналізми ототожнюють з авторськими неологізмами, оскільки оказіоналізми обов'язково несуть авторський індивідуальний характер та експресивне забарвлення. Як приклад можна назвати оказіоналізми «*алкогольвиця*», «*перекладачата*», «*настелюбство*». Окрім того, оказіоналізми іноді зустрічаються в усному мовленні політичних діячів, але у випадку перекладу усного мовлення часу на звертання до словника у перекладача не буде.

За походженням лексику поділяють на питому, запозичену та інтернаціональну.

До **питомої лексики** відносять слова, що були притаманні даній конкретній мові на відносно ранньому етапі її розвитку (наприклад, питома українськими є слова *гринджоли, чоботи, поле*). **Запозичена лексика** в українській мові потрапляє до складу словникового запасу з інших мов, причому за тематикою запозиченої лексики іноді можна зрозуміти, яким шляхом вона потрапила до мови.

Для перекладача походження запозиченої лексики є напрочуд важливим тому, що запозичену лексику та інтернаціоналізми легше перекладати – за достатнього володіння іноземною мовою менше часу витрачається на те, щоб знайти лексичний відповідник, оскільки запозичена лексика

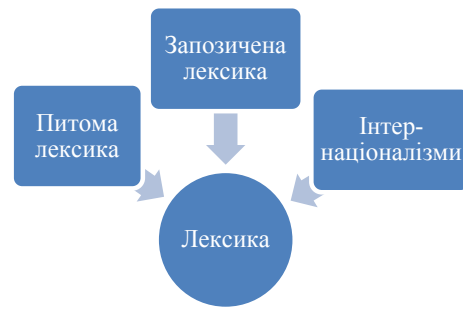

Рис. 6. Лексика за походженням

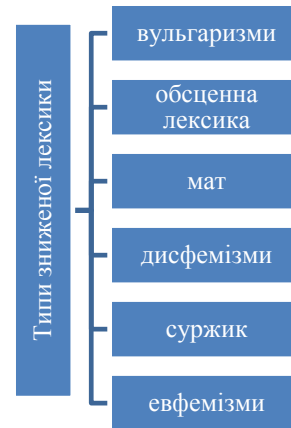

Рис. 7. Знижена лексика

після «натуралізації» все одно зберігає подібність до вихідного варіанту у своїй рідній мові.

За реальним втіленням найменованих об'єктів лексику поділяють на абстрактну та конкретну. **Абстрактна лексика** описує ті явища об'єктивної дійсності, що не мають матеріальних втілень та проявів (кохання, вірність, перевага), **конкретна** ж описує об'єкти матеріального світу (пиво, баби, школярик). Для перекладачів цей поділ принципового значення не відіграє.

За стандартизованістю лексики поділяється на нормативну, знижену та ненормативну (табульовану). **Нормативною** вважаємо ту лексику, яка кодифікована, уніфікована та введена до складу літературної мови (весло емоція, перевертень). **Знижена лексика** не знаходиться у складі літературної мови, позаяк не відповідає стилістичному параметру. **Табульована лексика** є похабними, непристойними, вульгарними та грубими словами і висловами, що висловлюють мовленнєву реакцію на певний реальний контекст.

Вulgаризм (від лат. *vulgaris* – грубий, простий) – термін лексикології та стилістики, що позначає слово або зворот, застосування якого у мовленні доречне у просторіччі, але стилістично неприпустиме каноном літературної мови (дупа, козел, довбень, гівно). Негативне значення поняття «вulgарність», що спочатку означало «простий у його значенні «народний» розвинулося лише в епоху Середньовіччя, як протиположність аристократичності, високій культурі та стилю. Утім, оскільки значний пласт носіїв мови використовує просторіччя, а часто й вульгаризми, перекладач має бути готовим до того, що в мовленні вони можуть несподівано виринути. Після характеристики усіх типів зниженої лексики буде

вказано варіанти дій перекладача за наявності у висловлюванні, яке треба перекласти, зниженої лексики того чи іншого типу.

Обценна лексика (від лат. *obscenus* – непристойний, розпусний) – *грубі та лайливі слова і вислови, в тому числі й матерні*, до характеристик яких можна залучити такі:

- ситуативність (людина зазвичай підсвідомо розуміє, у якій ситуації можна використати обценну лексику, а у якій це буде недоречним. Так, спілкуючись із професором, автори не вживали б деяких слів, які вони дозволили собі вмістити до складу цього підручника);

- відносну фразеологічність одиниць (зважаючи на повторюваність одиниць нецензурної лексики в одному й тому самому вигляді, фіксованість відмінків, прийменників і інших граматико-синтаксичних критеріїв, можна сказати, що обценна лексика носить відтінок фразеології типу «кліше»);

- асоціативність значення (в основі багатьох висловів обценного характеру лежить асоціація, метонімічне, метафоричне або подібне перетворення. Залучаються також і інші стилістичні прийоми виразності мовлення);

- стилістичну невідповідність нормам літературної мови;

- відношення до табуованих у комунікації тем (зокрема, статевих стосунків).

Дисфемізм – (від грецького *δυσφήμη* – неблагоподобність) – *навмисне грубе вживання нейтрального поняття з експресивною метою або з метою надання висловлюванню негативного змісту*. Наприклад, «*рило витри!*» замість «*витри обличчя*», або «*стули пельку!*» замість «*закрий рота*».

Суржик (слово походить від давньоруського *соурожь* – суміш різних зерен з житом) – *знижена лексика, що являє собою суміш елементів двох або більше мов, об'єднаних без дотримання уніфікованих правил, наявних у літературній мові*. Це різновид просторіччя, проте, на відміну від нього, суржик існує на просторах двох мов, являючи собою білінгвальний феномен. У інших мовах суржик також називають піджин, креол або лінгва франка. Так, суржик білоруської та російської мов називається «*трасянка*». Цікавим є те, що, за свідченням російського письменника-романіста О. Бушкова, *трасянку* використовують як «арго» представники спецслужб колишнього СРСР. Суржик англійської та іспанської, розповсюджений у регіонах, що межують з Мексикою та Кубою, називається *Spanglish*, а англо-французький суржик у Канаді називають *joual*.

Евфемізми (від *εὐφροσ* – добре мовлення) – *пласт псевдозниженої лексики, покликаний якого полягає у пом'якшенні або маскуванні зневажливої, вульгарної або лайливої лексики*. *Псевдозниженість його зумовлена тим, що слухач чудово розпізнає, що за слово приховується за евфемізмом*. Так, один із персонажів серіалу «Зворотній бік Місяця» у розмові з сином каже, що той може захворіти на «гусарський нежить», тоді як глядачеві зрозуміло, що гусарський, він же французький, нежить – це евфемічна назва венеричного захворювання під офіційною назвою «гонорея». Цікаво, що назва походить ще з часів короля Карла II, гусари якого були людь-

ми дуже палкого темпераменту в епоху, коли засоби контрацепції були дуже примітивними, й зумовило поширеність хвороби у військових колах.

Тож як діяти перекладачеві у випадку, якщо в мовленні, призначеному для перекладу, наявна обценна лексика?

Безперечних варіантів реакції можна назвати три:

- 1) опускає цю частину вислову як надлишкову. Автори категорично не радять цього робити, оскільки окрім змістового навантаження табуована та знижена лексика несе й емоційну складову, яку не можна не брати до уваги під час, скажімо, переговорів або тлумачення реакції співбесідника;

- 2) перекладати, пом'якшуючи на менш експресивний словниковий синонім або замінюючи евфемізмом. Це більш практично, але будь-яке пом'якшення є одночасно й спотворенням початково закладеного концепту висловлювання, тому перекладач не має права брати на себе відповідальність за спотворення чужих висловлень. У будь-якому випадку перекладач не несе кримінальної відповідальності за абсолютно точний переклад, тому залишається варіант;

- 3) перекладати максимально відповідно до концепту та емотивного забарвлення оригіналу. Цей варіант, хоча й потребує від перекладача певної гнучкості та сміливості, є єдиним правильним. Якщо це рівень перемовин між країнами, само собою зрозуміло, що дипломати, яких ви перекладаєте, дорослі люди і відповідають за власні слова і реакції, тому якщо мат звучить, він звучить навмисне, і ви маєте безстрашно і сухо перекладати його, бажано не змінюючи ніяких відтінків змісту.

За віковим параметром лексику можна поділити на молодіжну, лексику, притаманну мовленню людей середнього віку, та лексику, якою користуються люди похилого віку. Оскільки основна частина словникового запасу формується у людини в віці до 25 років, надалі вона зазвичай продовжує автоматично нею користуватися, менш активно засвоюючи нові слова, або нове позначення старих понять і под. Тому дуже часто можна зустріти в мовленні, наприклад, як людина віком старше 50 за старою звичкою каже «рубль» замість «гривня», маючи на увазі, звичайно, сучасну валюту. Існують і інші приклади, наводити яких буде надлишковим.

Висновки і пропозиції. Отже, знання лексикологічних засад, категорій, нюансів слововживання для перекладача є важливим тому, що:

- допоможе йому спритно й чітко визначитися із лексичними характеристиками мовлення тих мовців, що їх йому доведеться перекладати за різноманітних мовленнєвих обставин;

- стане у пригоді для прищвидшення пошуку лексичних відповідників;

- є безцінним інструментом систематизації та упорядкування за будь-яким потрібним критерієм власного словникового запасу.

Внаслідок цього, автор рекомендує приділяти більшу увагу вивченню лексикології на 1-3 курсах навчання для студентів спеціальності «Переклад» (збільшення кількості аудиторних годин, введення спецкурсів тощо).

Список літератури:

1. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка. Москва, 2004. 288 с.
2. Апресян Ю.Д. Новый объяснительный словарь синонимов русского языка. Москва, 2003. 1487 с.
3. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. Москва, 2012. 376 с.
4. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. Москва, 1986. 296 с.
5. Бельчиков Ю.А. Словарь паронимов современного русского языка. Москва, 2002. 464 с.
6. Браун Н.П. Странности нашего языка. Москва, 2010. 125 с.
7. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов. Москва, 2001. 288 с.
8. Голденков М.А. STREET ENGLISH. Москва, 2003. 224 с.
9. Дубовик М.Е. Справочное пособие по письменной речи английского языка. Минск, 1990. 229 с.
10. Зыкова И.В. Практический курс английской лексикологии. Москва, 2008. 288 с.
11. Киселева М.С. Лексика и словообразование. Москва, 2010. 296 с.
12. Крысин Л.П. Слово в современных текстах и словарях: Очерки по лексике и лексикологии. Москва, 2000. 284 с.
13. Лаврова Н.А. Английская лексикология. Москва, 2012. 168 с.
14. Лаврова Н.А. Контаминация в современном английском языке. Москва, 2012. 222 с.
15. Литвинов П.П. Однокоренные слова английского языка. Техника запоминания. Москва, 2006. 336 с.
16. Новиков А.Б. Словарь перифраз русского языка (на материале газетной публицистики). Москва, 2004. 352 с.
17. Разинкина Н.М. Стандартные фразы повседневного делового общения. Москва, 2005. 222 с.
18. Уфимцева А.А. Опыт изучения лексики как системы (на материале английского языка). Москва, 1962. 145 с.
19. Crystal D. English Words – A Linguistic Introduction. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 2006. 320 p.
20. Crystal D. Txtng: The Gr8 Db8. Oxford : Oxford University Press, 2008. 250 с.
21. Kunitskaya-Peterson C. International Dictionary of Obscenities. Oakland, California : SCYTHIAN BOOKS, 1981. 49 p.
22. Pascal M. Say It Better in English. Ann Arbor, Michigan : Language Success Press, 2007. 377 p.
23. Putnam H. Words and Life. Boston : Harvard University Press, 1995. 593 p.
24. Thurston C.M. Language Is Served. Fort Collins, Colorado : Cottonwood Press, Inc., 2008. 157 p.
25. Van Sterkenburg P. A Practical Guide to Lexicography. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2003. 443 p.
26. Walraff B. Word Fugitives. Toronto : HarperCollins Publishers Ltd., 2006. 207 p.
27. Wilton D. Word Myths. Oxford : Oxford University Press, 2004. 234 p.
28. Wyatt R. Check Your English Vocabulary for Living in the UK. London : A&C Black, 2010. 160 p.

References:

1. Antrushina, G.B. (2004). *Leksikologiya angliyskogo yazyika* [English lexicology]. Moscow.
2. Apresyan, Yu.D. (2003). *Novyy ob'yasnitelnyy slovar sinonimov russkogo yazyika* [A new thesaurus of synonyms]. Moscow.
3. Arnold, I.V. (2012). *Leksikologiya sovremennogo angliyskogo yazyika* [Lexicology of modern English]. Moscow.
4. Arnold, I.V. (1986). *Leksikologiya sovremennogo angliyskogo yazyika* [Lexicology of modern English]. Moskva.
5. Belchikov, Yu.A. (2002). *Slovar paronimov sovremennogo russkogo yazyika* [Modern Russian paronyms dictionary]. Moscow.
6. Braun, N.P. (2010). *Strannosti nashego yazyika* [Peculiarities of our language]. Moscow.
7. Vezhbitskaya, A. (2001). *Ponimanie kultur cherez posredstvo klyuchevyih slov* [Understanding cultures through keywords]. Moscow.
8. Goldenkov, M.A. (2003). *STREET ENGLISH*. Moscow.
9. Dubovik, M.E. (1990). *Spravochnoe posobie po pismennoy rechi angliyskogo yazyika* [A textbook on written English]. Minsk.
10. Zyikova, I.V. (2013). *Prakticheskiy kurs angliyskoy leksikologii* [English lexicology: a practical course]. Moscow.
11. Kiseleva, M.S. (2010). *Leksika i slovoobrazovanie* [Vocabulary and word formation]. Moscow.
12. Kryisin, L.P. (2000). *Slovo v sovremennyih tekstah i slovaryah: Ocherki po leksike i leksikologii* [Word in modern texts and dictionaries]. Moscow.
13. Lavrova, N.A. (2012). *Angliyskaya leksikologiya* [English lexicology]. Moscow.
14. Lavrova, N.A. (2012). *Kontaminatsiya v sovremennom angliyskom yazyike* [Contamination of modern English]. Moscow.
15. Litvinov, P.P. (2006). *Odnokorennyye slova angliyskogo yazyika. Tehnika zapominaniya* [Cognate words of English: memorizing techniques]. Moscow.
16. Novikov, A.B. (2004). *Slovar perifraz russkogo yazyika (na materiale gazetnoy publitsistiki)* [Russian paraphrase dictionary]. Moscow.
17. Razinkina, N.M. (2005). *Standartnyie frazyi povsednevnogo delovogo obscheniya* [Business clichés]. Moscow.
18. Ufimtseva, A.A. (1962). *Opyit izucheniya leksiki kak sistemyi (na materiale angliyskogo yazyika)* [An experience of studying vocabulary as a system]. Moscow.
19. Crystal, D. (2006). *English Words – A Linguistic Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
20. Crystal, D. (2008). *Txtng: The Gr8 Db8*. Oxford: Oxford University Press.
21. Kunitskaya-Peterson, C. (1981). *International Dictionary of Obscenities*. Oakland, California: SCYTHIAN BOOKS.
22. Pascal, M. (2007). *Say It Better in English*. Ann Arbor, Michigan: Language Success Press.
23. Putnam, H. (1995). *Words and Life*. Boston: Harvard University Press.
24. Thurston, C.M. (2008). *Language Is Served*. Fort Collins, Colorado: Cottonwood Press, Inc.
25. Van Sterkenburg, P. (2003). *A Practical Guide to Lexicography*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
26. Walraff, B. (2006). *Word Fugitives*. Toronto: HarperCollins Publishers Ltd.
27. Wilton, D. (2004). *Word Myths*. Oxford: Oxford University Press.
28. Wyatt, R. (2010). *Check Your English Vocabulary for Living in the UK*. London: A&C Black.